

Lovforslaget om Arveafgift.

Foredrag i Nationaløkonomisk Forening den 25. Oktober 1906.

Af

Gustav Philipsen.

Det gaar den, der skal indlede en Forhandling om det nye Arveafgiftsforslag, som det ofte vil gaa den, der herhjemme skal behandle Forslag til sociale eller fiskale Reforme, at man uvilkaarlig kaster et beundrende Blik tilbage paa den store danske Reformperiode i det 18. Aarhundredes sidste Fjerdedel. Det har været en af den moderne danske Historieforsknings bedste Frugter, at igennem Samarbejde mellem Historikere af Faget og Nationaløkonomer hin Periode mere og mere træder frem i fuldt Dagslys, at det bliver aabenbart hvor intensivt, hvor velovervejet, med hvilket Hjertelag Reforme blev gennemført paa mangfoldige af Samfundslivets Omraader. Dette gælder ikke mindst med Hensyn til det danske Skattevæsens Udvikling. Mangfoldige Omstændigheder, men ogsaa Værdien af det i hin Periode udførte Arbejde, har bevirket, at den nævnte Periodes Skattelove har haft en overmaade lang Levetid. Bygningsafgiften blev først afskaffet ved Skattereformen 1903; vore Omsætningsskatter hviler

for en væsenlig Del paa Forordningen af 8. Februar 1810, Reglerne for Toldbehandlingen paa den store Reform fra 1797. Og paa samme Maade er Forordningen af 12. September 1792 vedblevet at være Grundlaget for vor Arvebeskatning indtil den Dag idag. Sætserne er blevet ændrede, Rammerne udvidede i 1810 og 1861, men for de almindelige Regler maa man stadig ty til den gamle Forordning.

Omvendt fremkalder selve denne vor Hovedlovs høje Alder et naturligt Ønske om en grundig Reform, og dette saa meget mere som Arvebeskatningen just i de sidste Tiaar har været Genstand for Lovgivningens Opmærksomhed i snart sagt alle civiliserede Lande, saaledes i Preussen, Norge, Frankrig, England og nu allernyest Tyskland, der i sin Arveskattelov af 3. Juni 1906 har faaet sin første direkte Rigsskat. Navnlig har vistnok det dristige Skridt, den tidligere liberale engelske Finansminister, Sir William Harcourt, foretog i 1894, virket forbilledligt i adskillige Lande. Resultatet af den danske Regerings Overvejelser foreligger nu i et i Folketinget fremsat stort, vel gennemtænkt, radikalt Lovforslag. Det er dette Forslag, som vil danne Grundlaget for de efterfølgende Bemærkninger.

Arveskatten har flere Betingelser end andre Skatter for at blive populær. Den rammer kun et Mindretal af Befolkningen. Det er en næppe altid paaagtet Kendsgerning, i alt Fald en officiel Sandhed, at de fleste Mennesker dør insolvente. Efter Statistisk Tabelværk 5. R., Litra B, Nr. 3, sluttedes ved Københavns

ordinære Skifteret i Aarene 1896—1900 ialt 2949 Dødsboer, heraf ca. 2800 ved Ekstradition til Arvingerne, men af disse ekstraderedes de 2700 for Begravelsesomkostningerne, — det vil sige, at den beholdne Formue ikke ansaas tilstrækkelig til at dække Udgifterne ved en sømmelig Begravelse, altsaa utvivlsom Insolvens. Billedet forbedres ganske vist en Del ved, at der foruden de nævnte 2949 Boer sluttedes 530 af selvskiftende Arvinger og 138 af Testamentseksekutorer, hvilke to Grupper begge kan forudsættes at have været solvente; men det ses alligevel, at i København, hvor Forholdene i saa Henseende ene kan oplyses, bliver det aldeles overvejende Antal af Efterladenskaber en negativ Masse. Det vilde vel allerede heraf være forstaaeligt, hvorledes en Finansminister, der trænger til Penge, kan komme til at tænke paa Arvefald som Skattekilde; men det gaar selvfølgelig ikke an at begrunde Arveskatten paa den nævnte Majoritets- eller Misundelsesbetragtning.

Naar man søger nærmere at udfinde den virkelige Begrundelse af Arvebeskatningen, gaar det som vel formentlig med Hensyn til en Mangfoldighed af andre Skatter, at Arveskatten amøbeagtigt har udfyldt en Række af Funktioner, som efterhaanden har spaltet sig i selvstændige Særskatter. Ældst turde vel i moderne evropæisk Skatteteknik Gebyrsynspunktet være; Staten opkræver en Afgift for at forestaa, overvaage Formuernes regelmæssige Overgang fra den ene Slægt til den anden. Synspunktet er i sig ikke uberettiget, men fører ikke til egenlig Arvebeskatning, men til Gebyrer for Skiftebehandlingen, graduerede under væsenligt Hensyn til Omfanget af det Offentliges Virksomhed ved

denne, saaledes som vi ogsaa kender det i Danmark, jfr. Loven af 30. November 1874. —

En anden ret tidlig Opfattelse af Arveskatten er Omsætningsbeskatningen. Den er en blandt andre Former for Ejendomsovergang; beskatter man disse efter Omsætningens Størrelse, synes det naturligt at underkaste Arvegangen en tilsvarende Afgift. Det vil være bekendt, at Frankrig har opbygget en endog ret intensiv Arvebeskatning, udelukkende paa Omsætningsbeskatnings-Synspunktet, lige til den allernyeste Tid, med en saadan Konsekvens, at Afgiften opkrævedes af Boets Bruttomasse uden Fradrag for Gæld. Viser allerede dette i og for sig følgerigtige Udslag af Teorien, hvor ensidig den virker som Grundlag for en fyldig Arvebeskatning, saa turde overhovedet den rationelle Begrundelse af Omsætningsskatterne være saa vanskelig, at det vilde være lidet formaalstjenligt i vore Dage at bygge en Videreudvikling af Arvebeskatningen herpaa. Det fortjener dog Omtale, at vi i Danmark har en særlig Arvebeskatning, der utvivlsomt har Karakter af en Omsætningsskat, nemlig Efterstemplingsafgiften af Testamenter, hvorefter al paa Testamente hvilende Arv beskattes med $\frac{2}{3}$ pCt. Det synes at være en alvorlig Anke mod det nye Arveskatteforslag, der efter sine egne Satser rammer testamentarisk Arv skarpt, at det ikke samtidig har hævet den særegne, lidet rationelle Efterstemplingsafgift.

Idet der bortses fra enkelte andre ganske forældede Synspunkter for Arvebeskatningen, bliver tilbage to Teorier, der begge staar i Forgrunden i Nutidens statsøkonomiske Diskussion, saaledes at ingen af dem har vundet afgørende Sejr over den anden. Den ene bun-

der i Berigelsessynspunktet. Arvefaldet betyder en Indkomst, ofte af tilfældig uventet Art, stedse en saadan, der ikke skyldes den paagældendes Arbejde. Arveskatten virker derfor som et naturligt Supplement til Indkomstskatten, en Type paa »den funderede Indkomst«. Den tjener endvidere som et nyttigt Kontrolmiddel overfor Opgivelser til Indkomst- og Formueskat. Berigelsessynspunktet er i klare Ord lagt til Grund for Beskatningen efter Forordningen af 12. Septbr. 1792. Efter at det i Præmisserne først er udtalt, at Staten trænger til nye Indtægter, hedder det i Fortsættelse heraf:

»En Afgift af Arv, som falder til Arveladerens
 »Beslægtede, Sidelinierne eller andre uden Slægtskab
 »med hin, er i Hensigt hertil, ligesom den allerede i
 »andre Lande forlængst er indført, forekommet Kon-
 »gen at være et af de tjenligste og bedste, da den
 »af enhver, hvilken nogen saadan, Afgiften under-
 »given, Arv tilfalder, kun erlægges engang og ydes
 »kun af en virkelig og ny Formue, som tilfældigvis
 »bliver Arvingen tildel, og hvilken han ofte kan
 »anse som uventet.«

Med Undtagelse af Udtrykket »ny Formue«, der kan omtvistes, se nedenfor, synes Udtrykkene adækvate og uimodsigelige.

Imidlertid har i nyere Tid et andet, mere socialt Synspunkt for Arvebeskatningen trængt sig i Forgrunden. Ud fra Synspunktet, at det bestaaende Privatjendomsinstitut hviler paa en Tolerance fra Samfundets Side som det, der i det hele og store byder de bedste Vilkaar for menneskelig Udvikling, hævdes det med Styrke, at Samfundet er berettiget til at optræde regu-

lerende overfor denne Udvikling, og hvor det paa kræves, gøre sin overgribende Ret gældende overfor Individerne. Man hævder da paa Arveomraadet det offentlige Samfunds naturlige Ret til i Formueudjævningsens Interesse at tage Part i Arvefaldet som Medarving eller eventuelt som Ænearving. Ligesom man protesterer mod Arverettens Udstrækning til meget fjernt beslægtede — i Danmark til Tipoldefædres Afkom — saaledes kræver man ogsaa, hvor Arveretten fremdeles kan anerkendes, Arvebeskatningens Forøgelse til en virkelig klækkelig Part af den beholdne Formue, navnlig hvor denne er betydelig. Det foreliggende Grundsynspunkt har fundet Tilslutning hos fremragende Teoretikere, det blev meget stærkt betonet under Behandlingen af det sidste store engelske Reformforslag.

Almindelig set synes der at kunne anføres adskiligt for hver af de sidst omtalte Teorier. Det er maa ske en ensidig juridisk Skoling, der bevirker, at jeg formelt systematisk har vanskeligt ved at forsone mig med en Ligestilling af det Offentliges Stilling i Tilfælde af hjemfalden Arv og som Opkræver af en Arveskat. Ligeledes synes en Jævnstilling af Arveskatten og f. Eks. en Beskatning af ufortjent Værdistigning urigtig, forsaavidt som der i sidstnævnte Tilfælde virkelig foreligger en Nyskabning af Værdier tilbleven ved Samfundsudvikling, og i hvilken Samfundet derfor naturlig kræver sin Part eller eventuelt det hele, medens ved Arvefaldet Formuen kun er »ny« i Forhold til Arvingen, saaledes at man i et stagnerende Samfund meget vel kunde tænke sig, at Samfundet gennem Arvebeskatningen efterhaanden opsugede en overvejende Del af den i Samfundet eksisterende Kapital. Ved en pro-

gressiv Arvebeskatning vil de forskellige Synspunkter gøre sig gældende i den Retning, at Opfattelsen af Samfundet som Medarving naturlig fører til som i England at lade Progressionen rette sig efter Arvemassens Størrelse, medens Berigelsessynspunktet fører til at tage Hensyn til Arveloddens Betydelighed. I det nye danske Lovforslag er dette sidste sket; man tør maaske heraf drage en Slutning angaaende Lovgiverens Opfattelse.

Naar man lægger Forordningen af 1792 ved Siden af det nye Lovforslag, er det første Indtryk af Forskelligheden mellem den gamle knappe Lov og det nye Forslag med dets 43 Paragrafer ganske overvældende. Heri er nu nogen Øjenforblændelse, saa meget Nyland er der ikke i Forslaget. Et Skattesystem kan ikke have været i Kraft et Aarhundrede igennem uden paa mangfoldig Maade at have nedfældet sig i Administrationens og Domstolenes Praksis; det er imidlertid en særlig Fordel at faa denne Praksis fæstnet i Lovform og faa Afgørelse paa en Række yderst tvivlsomme Spørgsmaal. Ikke desto mindre er der i Virkeligheden overmaade meget Nystof i Lovforslaget. Med Bortseen fra Smaating vil man formentlig kunne sammenfatte det nye under følgende syv Hovedpunkter og knytte eventuelle kritiske Bemærkninger til ethvert af disse.

1. Den betydelige Forhøjelse af Skatten.
2. Indførelse af en progressiv Beskatning.
3. Inddragelse af forskellige hidtil undtagne Formueerhvervelser under Arvebeskatningen.
4. Behandlingen af Midler legerede til offentlig Brug.
5. Lovens territoriale Omraade.

6. Opkrævning af Arveskat i Tilfælde af Hensidde*n* i uskiftet Bo.
7. Kontrol- og Straffebestemmelser.

1 og 2. Efter den nugældende Lovgivning (Lov af 19. Febr. 1861) udgør Arveafgiften a) 1 pCt. af Arv, der tilfalder Ægtefælle, Forældre og Livsarvinger, b) 4 pCt. af Arv, der tilfalder Sødskende og deres Afkom, c) 7 pCt. af Arv, der tilfalder fjernere beslægtede og ikke beslægtede Arvinger. I Stedet for denne Tredeling sætter Forslaget en Firdeling, nemlig en Grundsats af a) 1 pCt. for Arv, der tilfalder Ægtefælle eller Afkom, b) 4 pCt., naar Arven tilfalder Forældre eller deres Afkom udenfor a, c) 7 pCt., naar Arven tilfalder Bedsteforældre eller disses Afkom udenfor a eller b, og endelig d) 10 pCt., naar Arven tilfalder fjernere Slægtninge eller ikke beslægtede. Men dette er kun Grundsatserne, som gælder for Arvelodder ikke over 1000 Kr. For Arvelodder, der overstiger 1000 Kr. men ikke 5000 Kr., erlægges 1 pCt. mere af det Beløb, hvormed Arvelodden overstiger 1000 Kr. Overstiger Arvelodden 5000 Kr. men ikke 20000 Kr., erlægges yderligere 2 pCt. af Beløbet over 5000 Kr., ved Arvelodder af indtil 60000 Kr. yderligere 3 pCt. af Beløbet over 20000 Kr., ved Arvelodder af indtil 120000 Kr. yderligere 4 pCt. af Beløb over 60000 Kr. og endelig ved endnu større Arvelodder 5 pCt. af det Beløb, hvormed Lodden overstiger 120000 Kr. Ved en meget betydelig Testamentsarv vil man saaledes kunne naa temmelig nær op imod en Beskatning af 15 pCt. imod de nugældende 7 pCt., altsaa godt og vel det dobbelte. Forhøjelsen er saaledes betydelig; men Beskatningen efter Forslaget

overstiger ingenlunde hvad man andetsteds har anset forsvarligt og vil vistnok i det hele og store kunne godkendes. Den valgte Form for Progression, hvorefter man stedse kun tager den forhøjede Procent af de Beløb, der overstiger Progressionsgrænsen, er meget sindrig og giver en jævn Stigning af Skatten, der ikke frister til Misbrug; den er herhjemme først bragt i Forslag af Skattedirektør Molde i et Udkast til en Reform af den københavnske Indkomstskat.

For den, der som Indlederen staar paa Lovforslagets Grund, bliver der ikke principielle Indvendinger at fremsætte mod disse Bestemmelser, men derimod vel nogen Detailkritik. I Forbigaaende bemærkes, at Forslagets Koncipist har glemt at give Adoptivbørnene nogen Plads i Reglerne; i den nugældende Ret anses de at falde ind under Begrebet »Livsarvinger«; det gaar ikke an at anse dem indbefattet under Ordet »Afkom«, som derimod, højst priseligt, indbefatter uægte Børn saa vel som ægte.

En alvorligere Anke er det, at Forslaget vistnok har behandlet de smaa Arve altfor haardt. Det har bevaret Reglen fra Forordningen af 1792, at Boer, hvis beholdne Formue ikke udgør 200 Kr., ikke inddrages under Arvebeskatningen. Men 100 Rd. i 1792 er en ganske forskellig Sum fra 200 Kr. i 1906. Man burde allermindst være gaaet op til 1000 Kr. som Minimum og vilde kunne gøre det uden nogensomhelst finansiel Betænkelighed. Efter det fornævnte statistiske Tabelværk udgjorde de ved de ordinære Skifteretter sluttede Boer med en beholden Formue mellem 200 og 1000 Kr. ialt 401 af ialt 1548 Boer og disse fire hundrede Boers beholdne Formue androg ca. 223000 Kr. Regner

man med en Skattesats af 4 pCt., vilde Statskassens Tab ved den foreslaaede Fritagelse ikke overstiger 10000 Kr., hvortil kommer et formentlig ganske ubetydeligt Beløb for Boer, behandlede af selvskiftende Arvinger og af Executores testamenti; disse Boer vil vel nemlig i Reglen være langt større. Man vilde handle humant herved, og Administrationen vilde befries for Ulejligheden ved at beregne Arveskat af en Mængde smaa og lidet indbringende Boer. Mit personlige Indtryk er, at man muligvis kunde gaa endnu noget videre, f. Eks. til 5000 Kr., og eventuelt indvinde Tabet ved at tilføje et nyt Progressionstrin for Arvelodder over 500000 Kr., men her befinder jeg mig paa usikker Grund, og kender Faren ved det billiggkøbte Lovgivertrick, at sige: og En til.

Derimod synes det mig nødvendigt at henlede Opmærksomheden paa et Forhold, der let kan indtræde, naar man indfører saa høje Skattesatser som de foreslaaede, nemlig at Arvingen mangler kontante Penge til at udrede Afgiften. Lovforslaget har haft Øje herfor ved (i Forslagets § 11), naar Arven bestaar i Suksession i Len o. lign., i Ret til at tiltræde visse særlige Familielegater, i Nydelsen af en Livrente eller lignende Indtægtsnydelser, til Dels i Overensstemmelse med den bestaaende Ret at indrømme Adgang til at erlægge Skatten i visse Afdrag. Men denne Regel burde formentlig gives en videre Anvendelse, navnlig hvor Arven bestaar i en fast Ejendom. I den nye tyske Lov, der paa forskellige Punkter bærer Vidnesbyrd om Lovgivernes agrariske Sindelag, er der indført en lavere Procentsats for Skat af Landejendomme og en formentlig mildere Beregningsmaade af Arvens

Værdi. Dette bør ikke efterlignes; men naar den nævnte Lovs § 47 giver Adgang til, hvor Arven bestaar i en fast Eiendom, at erlægge Skatten i indtil 10 aarlige Rater, synes dette at fortjene Paaagtning.

Endelig kunde det maaske fortjene Overvejelse, om der ikke var Plads for en mildere Behandling af Arvefaldet, hvor Arven bestaar i Eftergivelse af en Gæld.

3. Udover Reglerne i Forordningen af 1792 foreslaas inddraget under Arvebeskatningen:

a. Brugsrettigheder og Pensioner. Den gamle Forordning havde her den dunkle Regel, at »Pensioner, som nogen til sin Underholdning eller til andet Brug paa en vis bestemt Tid ikke længere end en Persons Livstid legeres« er fritaget for Arveafgift. Forordningen har, som det oplyses af de forudgaaende Forhandlinger (se Amdrup: »Arveafgiften efter dansk Ret«, Kbhvn. 1873, S. 74, Note), herved haft nogle snævert begrænsede Tilfælde for Øje; men da Forordningen ikke indeholdt nogensomhelst Vejledning til en Grænsebestemmelse, har man maattet udstrække Fritagelsen til alle Brugsrettigheder, hvilket var ganske urimeligt.

b. Indtrædelse i Retten til at nyde visse Familie-Legater og -Stiftelser, hvor Indtrædelsen hviler paa en egenlig Retsadkomst. Dette er en Særregel af ringe Rækkevidde.

c. Arveforskud og dermed i Lovgivningen lige-stillede Gaver til Livsarvinger. Dette synes i sig selv velbegrundet og nødvendigt for at forebygge anteciperede Arvedelinger, men kan efter Omstændighederne virke haardt.

d. Livsforsikringer. Den nugældende Retsopfattelse med Hensyn til disse er, at hvor Arveladeren har tegnet Forsikringen paa sit eget Navn, saaledes at den tilfalder Boet, er den underkastet Arvebeskatningen, derimod ikke, hvor den efter den oprindelige Tegning ved Dødsfald tilfalder en anden bestemt Person. Man maa vistnok give Forslagets Motiver Medhold i, at denne Sondring er uholdbar, og at det er korrekt, naar Beløbet i alle Tilfælde bliver Genstand for Beskatning. Naar Forslaget imidlertid gør en meget indgribende Undtagelse heri. for det Tilfælde, at Forsikringskontrakter er indgaaet »til Opfyldelse af en vedkommende i Henhold til Lov eller administrativ Forskrift paahvilende Forpligtelse«, synes dette ulogisk og den nævnte Distinktion at være Arvebeskatningen ganske uvedkommende.

e. Endelig inddrages i et vist begrænset Omfang egentlige Livsgaver under Arvebeskatningen, nemlig:

α, naar Giveren havde forbeholdt sig Indtægterne eller Nyttens og Brugen af det bortskænkede for sin Livstid eller for et Tidsrum, der endnu ikke er udløbet ved hans Død. I det sidste Tilfælde kan der jo have været Tale om en virkelig Livsgave.

β, naar Giveren har bortskænket Gaverne i det sidste Aar før sin Død og naar de tilsammen har forringet hans Formue med mere end 10 pCt.

γ, Overdragelser, der er foretaget til Omgaaelse af Afgiftspligten.

Spørgsmaalet om Beskatning af Livsgaver kommer stærkt frem, ved Indførelsen af en nogenlunde høj Arvebeskatning, der fremkalder Fristelse til Omgaaelse igennem en Fordeling af Arven i levende Live. Man

er andetsteds gaaet ret vidt i saa Henseende, endog til i alt væsentligt at ligestille Livsgave med Arvefald. Teoretisk lader der sig sige meget til Gunst herfor, men det synes unægtelig vanskeligt at sikre sig, at Bestemmelsen gennemføres, hvor Gaven bestaar i andet end fast Ejendom. Det kan derfor næppe misbilliges, at vor Lovgiver ikke har dristet sig til at gaa videre end til de ovenangivne Bestemmelser, men man maa samtidig være klar over, at noget højt Gærde mod Misbrug byder de ikke. Reglen om Beskatning af Arveforskud vil vel i saa Henseende have mest Betydning. Der burde maaske tilføjes en Sætning om, at naar en Livsgave saaledes behandles som Arvefald, er den ikke underkastet Statsindkomstskat.

4. Efter den bestaaende Lovgivning er »Midler og Formue, der gives til offentligt Brug i de kongelige Riger og Lande«, fritagne for det meste af Arveskatten, nemlig 6 af dennes 7 pCt. Denne Bestemmelse fortolkes strængt som begrænset til hvad der skænkes til den danske Stat, den danske Folkekirke og offentlige Stiftelser i snævraste Forstand. Men endvidere tilkommer der Administrationen en Ret til at fritage for Skatten i tilsvarende Omfang overalt, hvor Midler bortskænkes i velgørende eller almennyttigt Øjemed, se Motiverne S. 26 og 27. I Sammenligning hermed er Forslagets Regler yderst strænge og vil sikkert give Anledning til Kritik. Hovedreglen (§ 2 i Slutningen) er, at der i alle Tilfælde af Legering i offentligt Øjemed svares en Arveskat af 12 pCt., som dog af Finansministeriet kan nedsættes til 6 pCt., naar Arven tilfalder offentlige Institutioner, Foreninger, Selskaber eller Stift-

elser med almenvelgørende eller andet almennyttigt Formaal, eller bortskænkes paa anden Maade i tilsvarende Øjemed, og ganske kan eftergives, naar det bortskænkede bestaar i Kunstværker, Haandskrifter og andre tilsvarende Genstande og bortskænkes til offentlige Institutioner. I sidste Tilfælde er jo Lovgrunden tydelig nok den, at den offentlige Institution kunde komme i stor Forlegenhed, naar der ved Arv tilfaldt den saadanne Genstande af stor pekuniær Værdi, men ikke samtidig de nødvendige Pengemidler til Arveskattens Udredning. Bortset herfra vil altsaa intet Legat til almennyttige Formaal kunne slippe billigere end 6 pCt. Dette vil ved første Øjekast synes haardt, men Reglerne turde i det hele være forsvarlige, ogsaa under Hensyn til, at de saaledes bortskænkede Midler ingensinde mere falde i Arv, altsaa falde ind under Begrebet om »den døde Haand«.

5. Medens man tidligere har savnet sikre Bestemmelser om, indenfor hvilke internationale Grænser den danske Stat kan opkræve Arveskat, giver Forslagets §§ 8 og 9 den Regel, at Spørgsmaalet om Inddragelse under Beskatningen principielt retter sig efter, om Arveladeren har haft Hjemsted her i Riget eller ikke, uden Hensyn til hvor hans Midler forefindes. Undtagelse gøres hovedsagelig kun med Hensyn til faste Ejendomme og Len m. m., der naar de er beliggende her i Riget beskattes uden Hensyn til Arveladerens Hjemsted, og naar de findes i Udlandet kan fritages for dansk Arvebeskatning, selv om Arveladeren havde Hjemsted her, saafremt og forsaavidt de er underkastet lige saa høj Beskatning i det fremmede Land.

6. En ganske særlig Opmærksomhed vil Reglerne i Forslagets § 14 tiltrække sig om Behandlingen af det Tilfælde, at en Enkemand eller Enke bliver hensiddende i uskiftet Bo efter afdød Ægtefælle. Reglen er som bekendt nu den, at Boet uden Opgørelse og uden Arveafgifts Erlæggelse udleveres til den i uskiftet Bo hensiddende, og at Skifte og Arveafgifts Udredelse først finder Sted enten naar Personen afgaar ved Døden eller finder sig foranlediget eller nødsaget til Skifte i levende Live, navnlig i Tilfælde af nyt Ægteskab. Lovforslaget bestemmer derimod, at naar en gift Person afgaar ved Døden, bliver Arveafgift stedse at erlægge straks, hvad enten Skifte finder Sted eller ikke. Ogsaa i sidste Tilfælde bliver Skatten at beregne efter Arveforholdene ved Dødsfaldet og foreløbig at erlægge af den efterlevende Ægtefælle. Finder nu Skifte Sted førend dennes Død, bliver den stedfundne Afgørelse ved Magt, men det bliver selvfølgelig at iagttage, at enhver Arving kommer til at bære den til hans Andel i Boet svarende Del af den erlagte Afgift. Bliver derimod den efterlevende Ægtefælle siddende i uskiftet Bo indtil sin Død, opgøres Afgiften paany efter Boets Tilstand ved det sidste Dødsfald, og i den saaledes fremkommende Afgift fradrages den ved det første Dødsfald erlagte, men der finder ingen Tilbagebetaling Sted, forsaavidt der i sin Tid er betalt mere, end der efter Forholdene ved den Længstlevendes Død vilde have været at erlægge i Afgift, og hvis den efterlevende Ægtefælle har forringet Boet med mere end 10 pCt. ved Gaver til førstafdødes Arvinger, disses Ægtefæller eller Descendenter, eller opfyldt legatariske Bestemmelser af førstafdøde, skal der beregnes Arve-

afgift af de saaledes udbetalte Beløb som Vilkaar for at ovennævnte Fradrag kan finde Sted. Det foreslaas endelig, at der ikke beregnes Afgift af Arvefald, der indtræder i Tidsrummet mellem de to Ægtefællers Dødsfald.

Formaalet med denne nye Behandling af Uskifte er klart nok. Naar man som nu opsætter Arveafgiftens Beregning og Erlæggelse til den Længstlevendes Død, er der en betydelig Fare for Bomassens Bortsmuldring i den Længstlevendes Hænder, dels ved uheldige Formuedispositioner, dels og fornemmelig ved at Formuen fordeles til Arvingerne i Form af Livsgaver. End ikke den foreslaaede Beskatning af Arveforskud vil her hjælpe, hvis nemlig Formuen fordeles efter de virkelige Arveforhold mellem samtlige Arvinger, og man vilde heller ikke ubetinget kunne betegne saadanne Udbetalinger af Gaver som Omgaaelse af Lovens Bestemmelser. Det er da forstaaeligt nok, at man har villet ramme Formuen straks ved det første Dødsfald; saa er man dog sikker paa at faa noget. Det kan imidlertid ikke betvivles, at Reglerne efter den hævdvundne Opfattelse af Hensidten i uskiftet Bo vil blive følt som meget haardhændede. Vil man imidlertid Formaalet, en betydelig forhøjet Arvebeskatning, maa man ogsaa ville de nødvendige Midler til at hindre, at den højere Skat kan blive staaende paa Papiret. Men jeg tror ganske vist, at det vil blive nødvendigt at finde Udveje til at raade Bod paa Reglernes værste Haardheder. At foretage en egenlig Opgørelse af Formuen, vil, naar Talen er om en stor Forretning med mange forviklede Forhold, efter Omstændighederne kunne være en næsten lige

saa stor Kalamitet som selve Arvedelingen. Vor Lovgivning indeholder som bekendt lempeligere Regler for Opgøret, naar den hidtil i Uskifte hensiddende Ægtefælle skal skifte formedelst nyt Ægteskabs Indgaaelse; kunde og burde ikke saadanne bringes til Anvendelse her ved den første Opgivelse af Bomassen til Arveafgifts Erlæggelse? Fremdeles erindres om det under Nr. 1 og 2 bemærkede om Nødvendigheden af at udvide Retten til at erlægge Arveafgiften i Afdrag; dette vilde just i det foreliggende Tilfælde kunne være af væsenlig Betydning, navnlig hvor den efterlevende Ægtefælle sidder med en fast Ejendom som Uskiftets eneste Genstand.

7. Det har liden almindelig Interesse at komme ind paa det System af Kontrolbestemmelser m. v., hvormed Lovformaalets Gennemførelse søges sikret. Kun enkelte Punkter skal fremdrages.

Medens nu selvskiftende Arvinger er pligtige til selv at foretage Afgiftsberegningen, men omvendt kan nøjes med en summarisk Opgivelse af Arvens Værdi, foreslaas de fremtidig fritagne for Afgiftsberegningen, men samtidig forpligtede til at afgive en nærmere specificeret Opgivelse af hvorledes de af dem opgivne Arvebeløb fremkommer; det tør antages, at denne Bestemmelse er foreslaaet mindre i Arvingernes Interesse end i Statskassens. — Der er i Forslagets § 36 paalagt Embedsmænd og andre offentlige Myndigheder, derunder Skatteligningsmyndigheder samt Bestyrelser for Banker, Forsikringsselskaber, Aktieselskaber, Kreditforeninger, Sparekasser o. lign. en Pligt til at med-

dele Oplysninger, der kan tjene til Vejledning ved Afgiftens Beregning. Bestemmelsen er rigtig; men ikke alene vil f. Eks. Skattemyndighederne kunne virke som Kontrolinstans for Arveskattens Rigtighed, men omvendt vil Oplysninger om Arvemassens Beløb kunne give Oplysning om besvegen Indkomst- og Formueskat; det er derfor vigtigt i det ved Forslagets § 42 bebudede ministerielle Regulativ at fastslaa Gensidighed mellem de to Grupper Myndigheder.

En Lov af den foreliggende Art vil ikke kunne undvære Tvangs- og Straffebestemmelser. Jeg kan imidlertid ikke undlade at opkaste det Spørgsmaal, om det virkelig kan være konstitutionelt forsvarligt at give Administrationen Ret til at paalægge Dagbøder i forskellige Øjemed uden nogensomhelst Begrænsning i disses Størrelse opad. Endvidere er det ganske vist en hævdvunden Sædvane, at Ministerierne kan ikende de dem undergivne Embeds- og Bestillingsmænd samt tildels lokale Selvstyremyndigheder Bøder ad administrativ Vej, men det Omfang, hvori ogsaa nærværende Lovforslag benytter denne Adgang, henleder i det mindste min Tanke paa den ubegrænsede Vilkaarlighed, de paagældende herved er underkastet og paa de administrative Retsplejereformer, det andetsteds anses nødvendigt at iagttage i disse Forhold. Og naar Forslagets § 40 giver Finansministeriet Myndighed til ogsaa at idømme Bestyrere af de ovennævnte ganske private Selskaber, Banker, Sparekasser o. lgn. Bøder af indtil 400 Kr., synes man i alt Fald at være langt paa den forkerte Side af Linien. Ganske vist er der indrømmet de paagældende Rekurs til de almindelige Domstole; men de møder ved disse Domstole, der i

første Instans ikke er udskilt fra den lokale Administration, med det alvorlige Præjudicium, som den øverste Administrationschefs Skøn nødvendig maa indeholde.

Til denne Redegørelse for Lovforslagets Hovedindhold og den dertil knyttede Kritik kunde der føjes en Række Smaabemærkninger om noget dunkle eller mindre nøjagtige Sætninger i de enkelte Paragrafer o. l. Men de vilde næppe være paa deres Plads her, og de skulde nødig give Indtryk af, at man her stod overfor et meget ufuldkomment Lovarbejde. Det er i det mindste min Overbevisning, at det foreliggende Forslag er stort i sit Anlæg, omhyggelig gennemtænkt i sine Enkeltheder, vel egnet til at danne Grundlag for fremtidig Lovgivning. Kun denne Bemærkning skal ikke tilbageholdes, at det synes underligt, at et saa omfattende Lovforslag ikke er mere leddelt enten ved Inddeling i Afsnit eller ved Overskrifter over de enkelte Paragrafer eller paa begge Maader. Forslaget er i Virkeligheden saa klart disponeret, at der kun havde været udkrævet et saare ringe Arbejde for at bringe det i en saadan for Øjet og Tanken mere tiltalende Skikkelse.

Til Slutning nogle faa Bemærkninger om et Æmne, der staar i nogen Forbindelse med det ovenfor ad 4 berørte. Det blev der udtalt, at en forholdsvis høj Arvebeskatning for Midler, der testes til almene vedvarende Formaal, var hjemlet ved at disse Midler for stedse unddrages Formueomsætning og Arvefald. Dette Spørgsmaal har andetsteds været mere fremme i den offentlige Forhandling end herhjemme. Særlig gælder

dette de katolske Lande, hvor Kirken fra Arildstid er kommet i Besiddelse af store Dele af Landets Jordegods til Skade for den almindelige Udvikling. Man er i disse Lande ikke blevet staaende ved en ordinær Arveskat; man har hyppig grebet til at paalægge de paagældende Midler aarlige Afgifter af ret betydelig Højde, dels i restriktivt Øjemed, dels som Erstatning for de Afgifter, Staten dermed berøves. Herhjemme har dette Spørgsmaal endnu ikke været synderlig praktisk; men man faar dog let i Tankerne Stiftelser med saa særegne Formaal som Vallø, Vemmetofte, Støvringgaard m. m. og vilde maaske uden Vanskelighed føres ind ad Veje, lignende dem som de citerede fra de katolske Lande. Men ganske vist føres man snarere ind paa det almindelige og vanskelige Spørgsmaal, i hvilket Omfang en Arvelader bør kunne binde endog den fjerneste Fremtid, og det er ikke Mening at ville belaste nærværende Lovforslag med en saadan Byrde. Dets Gang kan endda trods dets fortræffelige Egenskaber — eller formedelst disse — blive trang nok.

Foredraget efterfulgtes af en Diskussion, hvoraf vi anføre efterstaaende Udtalelser:

Kontorchef Emil Meyer delte ganske Foredragsholderens store Respekt for Lovgivningen i Slutningen af det 18. Aarhundrede, men han maatte dog gøre opmærksom paa, at det var at gaa noget for vidt, naar man sagde, at der paa Arveafgiftens Omraade ikke var sket principielle Forandringer siden 1792; Forordningen af 8. Februar 1810 indførte netop en Principforandring ved at inddrage Descendensen under Arvebeskatningen. — I Preussen havde man til Gunst

for den i sin Tid foreslaaede Arveafgift fremhævet dens Betydning som Middel til at konstatere Defraudationer ved Selvangivelse til Indkomstskat; men det havde vistnok bidraget til Forslagets Forkastelse, at der fra anden Side blev gjort gældende, endog med megen Pathos, at man burde undgaa det uhyggelige Forhold, at Sønnen paa en Maade kom til at staa som Angiver af Faderens Bedrageri. — Med Hensyn til Skattens Begrundelse lagde Taleren megen Vægt paa det Synspunkt, at Arveafgiften er en Begrænsning af selve Arveretten, og det var her af Vigtighed at fastholde, at for Samfundets Struktur havde Formueerhvervelse gennem Arv mindre Betydning nu end før. Ud fra dette Synspunkt fandt Taleren det rigtigt, at man havde valgt at lægge hele Skatten paa de enkelte Arvelodder og ikke, som i England, desuden at beskatte Boet som Helhed; den engelske Dødsbo-Skat maatte betragtes som en Erstatning for Formueskat, men hvor man — som hos os — i Forvejen havde Formueskat, var en Dødsbo-Skat ikke anbefalelsesværdig. — Taleren sluttede sig ganske til, hvad Indlederen havde sagt om Grænsen nedadtil for de Boer, der gaa fri for Skat; han mente ogsaa, at vor Formueskat var for haard overfor de smaa Formuer. De Ubekvemmeligheder, der, som paapeget, vilde vise sig ved Afgiften af uskiftede Boer, vilde naturligvis være særlig fremtrædende ved de smaa Boer; det vilde dog næppe være muligt her at gennemføre forskellige Regler for store og smaa Boer. Naar det endelig var fremhævet, at Betalingen af Arveafgift kunde blive særlig byrdefuld, hvor Arven bestaar i en fast Ejendom, maatte det erindres, at der dog ofte skete Omlægning af Prioriteterne i Anledning af Arvefaldet; herved kunde der samtidig skaffes Udvej for Tilvejebringelsen af det til Afgiftens Betaling nødvendige Beløb.

Overretssagfører Byrdal fandt, at Lovforslaget paa flere Punkter gik unødvendig haardt frem. Dette var saaledes Tilfældet med Hensyn til Afgiften af Arv, der tilfaldt offentlige og velgørende Institutioner; der var ingen Grund for Staten til ikke at stille sig imødekommende overfor Folk, der ønskede, at deres efterladte Formue skulde anvendes til almene Formaal. Taleren kunde heller ikke billige, at man vilde tage

Afgift af Arveforskud, af Livsforsikringer og af uskiftede Boer.

Fuldmægtig Sv. Rode henledte Opmærksomheden paa, at det vilde være rimeligt, om der gaves Lempelser i Arveafgiften, hvor der var umyndige Børn, til hvis Opdragelse Arven vilde blive anvendt; hvor dette var Tilfældet, burde der indrømmes en Fradragsret efter nærmere fastsatte Regler. Uheldigt var det ogsaa, at Bestemmelsen om Afgift af Arveforskud ofte vilde medføre, at en Arving, som havde faaet sin Arv forskudsvis og maaske forlængst forbrugt den, skulde svare Afgift paa et Tidspunkt, da han ingen Arv fik. Med Hensyn til Arveafgift af Livsforsikringer var det vistnok inkonsekvent at give Statsfunktionærerne en Særstilling.

Professor Will. Scharling havde et væsentlig andet Syn paa Lovforslaget end Indlederen. Naar denne havde begyndt sit Foredrag med at sige, at Arveafgiften var en populær Skat, fordi de fleste Mennesker døde uden at efterlade sig noget, vilde Taleren gøre opmærksom paa, at det netop var betænkeligt, at et Flertal besluttede at lade et lille Mindretal betale; ved Anvendelsen af den Art Skatter burde man være yderst varsom og nænsom, men det var det foreliggende Forslag ikke. Det kunde snarere — Ordet ret forstaaet — betegnes som en altfor hensynsløs Anvendelse af abstrakte Principper, d. v. s. at der ikke er vist tilstrækkelig Hensyntagen til de konkrete Tilfældes Forskellighed. Forslagets Bestemmelser vilde da ogsaa — som allerede paapeget af foregaaende Talere — i mange Tilfælde komme til at virke højst ubilligt. f. Eks. ved Beskatning af Arveforskud og af uskiftede Boer. Det var Talerens Følelse imod, at man vilde udstrække Afgiften til de Ægtefæller, der hensidde i uskiftet Bo; det Tidspunkt, da den ene Ægtefælle dør, var ofte uheldigt som Beskatningstidspunkt og gav i Virkeligheden ingen rimelig Basis for en Beskatning. Det var ret meningsløst, at en Mand, fordi han mistede sin Hustru, skulde betale Afgift til det Offentlige af den af ham selv skabte Formue, og ganske unaturligt var det, naar man krævede Afgift af Hustruen i det Øjeblik, da hun mister sin Forsørger. — Taleren vedkendte

sig den Opfattelse, at Arv til fjernere Slægtninge, der stod i et yderst løst Forhold til Arveladeren og maa-
ske endog aldrig havde kendt denne, var lidet rationel,
og i saadanne Tilfælde vilde det derfor være fornuftigt
at anvende en høj Arveafgift; men overfor nærmere
Slægtninge, navnlig den direkte Linie, vare de fore-
slaaede Afgiftssatser næppe forsvarlige; det maatte
ikke glemmes, at Formuen ofte (navnlig paa Landet)
var skabt ved Arvingernes Medvirkning. Og hvor dette
ikke var Tilfældet, kom en høj Arveafgift ofte til at
virke meget trykkende, naar Børn, hvis Opdragelse og
Uddannelse endnu ikke var tilendebragt, ved Faderens
eller Moderens Død mistede deres eneste Forsørger.
Ligesom man ved Fastsættelsen af Afgiftssatserne burde
vise større Nænsomhed overfor Arvingerne i 1ste og
2den Linie, fandt Taleren, at det samme burde ske
med Hensyn til Arv, der testeredes i velgørende Øje-
med; her var Forslaget urimelig strængt. Den stigende
Skala, der var anvendt, burde efter Talerens Mening
have større Trin — 10 og 25000 Kr. istedenfor 5 og
20000 Kr.; iøvrigt var der jo ved denne som ved en-
hver Anvendelse af stigende Skatteskala den Betænke-
lighed, at det var saa let og saa fristende at forøge
Skattens Udbytte ved at skærpe Progressionen. Alt i
alt fandt Taleren den nye tyske Arveafgift mere hen-
syntagende end det foreliggende Forslag; den tyske
Lov var gennemgaaende mere human. Samtidig med at
Taleren anerkendte Lovforslagets tekniske Gennem-
arbejdelse, maatte han dog beklage, at det var saa
lidt overskueligt, langt mindre end de tidligere Arve-
afgiftslove.

Generaldirektør Rubin: Om end Taleren hverken
formelt eller reelt var ansvarlig for det foreliggende
Lovforslag og derfor ikke kunde optræde som officiel
Forsvarer deraf, vilde man dog vist finde det naturligt,
at han fremkom med nogle Bemærkninger i Anledning
af de faldne Udtalelser. Til Professor Scharlings Anke
over, at Forslaget var mindre overskueligt end tidligere
Arveafgiftslove, vilde Taleren svare, at en Sammen-
ligning her var ganske urimelig; medens Forordningen
af 1792 (og af 1810) kun gav de første Rudimenter
til en Arveafgift, indeholdt det nye Forslag en Kodifi-
kation af mere end hundrede Aars administrativ og

judiciel Praksis. Man kunde dog ikke sammenstille Christian V's danske Lov med »Schous Forordninger«, og Forholdet var her i Virkeligheden ganske det samme. Naar dernæst Professor Scharling havde karakteriseret Forslaget som en hensynsløs Anvendelse af abstrakte Principper, maatte Taleren hævde, at det saa langt fra var abstrakte Principper, der søgtes gennemført ved Lovforslaget, at dets Indhold netop staar i nøje Tilknnytning til den foregaaede Udvikling, og ved Formuleringen af Forslagets enkelte Bestemmelser var der netop taget Hensyn paa alle Punkter. Naar der f. Eks. var anket over, at man vil tage Afgift af uskiftede Boer, maatte det fastholdes, hvorledes man er naaet til denne Bestemmelse. Tilladelse til Hensidten i uskiftet Bo var jo en Begunstigelse fra Statens Side, og denne Begunstigelse ophævede Forslaget ikke, men naar Praksis havde medført, at Staten gaar glip af sin Afgift, er det naturligt at tilstræbe en Ændring, hvorved dette forhindres, for at ikke den, der havde Børn og med disse sad i uskiftet Bo, skulde lukrere paa alle Medborgeres Bekostning —, Ægtefolk uden Børn kunde jo f. Eks. ikke fastsætte uskiftet Bo for den efterlevende. Taleren var iøvrigt forberedt paa, at Forslaget paa dette Punkt vilde blive angrebet, fordi Bestemmelsen er en Novitet. — Naar man forlangte en mere skaansom Beskatning af den Arv, der tilfalder offentlige Formaal, maatte det erindres, at saadan Formue gaar ind under »den døde Haand«, Staten møder aldrig mere disse Penge under Arveafgiftsforhold. Der var ogsaa nu mindre Grund end tidligere til at være skaansom, fordi Staten selv mere og mere har Brug for Pengene til de mange kulturelle Formaal, der gaar ind under dens Varetægt. — Taleren kunde heller ikke indrømme det berettigede i at stille Livsforsikringer gunstigere end anden Arv; om man satte sine Penge i en Sparekasse eller i Livsforsikring (som i Virkeligheden er Sparekasse med Lotteri), maatte i denne Sammenhæng være ret ligegyldigt. Den Undtagelse, der var gjort med Hensyn til Embedsmændenes Livsforsikring, var maaske nok noget inkonsekvent, men dette Punkt maatte ses i dets historiske Sammenhæng: Embedsmændenes tvungne Livsforsikring var jo i Virkeligheden et Pensions-Substitut. — Alt i alt troede Taleren ikke, at Forslaget ved sine Afgiftssatser gik

Arvingerne for nær, hverken de nærmere eller de fjernere. Fiskalt set var 1ste Linie den vigtigste, og man kunde ikke her sammenligne med Tyskland, hvor Arv til Descendenter aldrig havde været medtaget under Beskatningen. Haardest vilde Afgiften føles paa de smaa og mellemstore Formuer op til 20—30000 Kr.; her vilde en Forøgelse af Afgiftsprocenten fra 1 pCt. til 2 à 3 pCt. være følelig; men efter Formuens Fordeling i Danmark var det nødvendigvis fra Middelbeløbene Statskassen maatte have sin Hovedindtægt. — Naar Indlederen havde omtalt Idømmelsen af Bøder i Arveafgiftssager som et Forhold, der var betænkeligt, fordi det rummede Mulighed for Vilkaarlighed og Hensynsløshed fra Administrationens Side, maatte Taleren gøre opmærksom paa, at der var Appel til Domstolene, saaledes at al Frygt for Uret maatte være udelukket i saa høj Grad som dette overhovedet menneskeligt kunde ske.

Professor Scharling beklagede, at Generaldirektør Rubin havde misforstaaet hans Udtryk, naar han havde betegnet Lovforslaget som en hensynsløs Anvendelse af abstrakte Principper; Taleren havde dog udtrykkelig forklaret, at han ved Ordet »hensynsløs« kun havde sigtet til en Gennemførelse af Principperne uden tilstrækkelig Hensyntagen til de konkrete Tilfælde, der faldt ind under Principperne. Naar Taleren havde anket over, at Lovforslaget var lidet overskueligt, tænkte han særlig paa § 2, hvis Bestemmelser vare meget vanskelige at finde sig tilrette i, navnlig naar man sammenlignede med den tidligere Lovgivnings tilsvarende Bestemmelser, der udmærkede sig ved en stor Simpelhed og Klarhed. — At Loven i mange Tilfælde vilde virke overordentlig haardt, maatte Taleren vedblivende hævde; det var vel i de færreste Tilfælde kontante Beløb, der arvedes, og det kunde f. Eks. blive meget vanskeligt at udrede Arveafgiften, naar en Søn arver en Bedrift til Værdi 100000 Kr. uden Kontanter. — Det var ganske sandt, at Penge, der testes til offentlige Formaal, ikke oftere komme frem til Arvebeskatning, men det samme var Tilfældet, naar en Arving forbruger sin Arv; det var urigtigt at hæmme Tilbøjeligheden til at teste til offentlige Formaal: det Offentlige kunde dog ikke tage alle sociale Opgaver

paa sig; fastholdt man de høje Afgiftssatser paa dette Punkt, vilde Loven utvivlsomt komme til at virke uheldigt.

Overretssagfører Byrdal maatte fastholde, at det var urigtigt at tage Arveafgift af Livsforsikringer, og Loven stillede sig her i Modstrid med det Princip, der f. Eks. fandt Udtryk i Konkurslovens Bestemmelser; det var urigtigt at se bort fra det etiske Moment, det var saa meget mere urigtigt, som man netop i vor Tid paa mange Maader søger at opmuntre til Tegning af Livsforsikring. — Taleren følte sig ikke overbevist af det, Generaldirektør Rubin havde fremført til Forsvar for den høje Afgift af Arv til offentlige Formaal; Arveladerens Motiver syntes at maatte være Sagen uvedkommende, naar Talen var om Beskatning.

Indlederen havde ikke meget at tilføje til det, der allerede var fremført til Forsvar for Forslaget. Han skulde kun understrege, at om end Forslaget indeholdt en væsentlig Forhøjelse af den hidtil i Danmark bestaaende Arveafgift, var det dog mindre vidtgaaende end mange andre Landes Arveafgiftslove, og f. Eks. langt mere moderat end den engelske Afgiftslov af 1894, og det var dog ikke Taleren bekendt, at denne havde medført sociale Ulemper.